

Širjenje pogleda in iskanje bližine

Tok, tok, tok. Lutkovno gledališče Maribor, Centre de Créations pour l'Enfance, Festival Mondial des Théâtres de Marionnettes, 26. 10. 2023.

Foto: Arhiv LGMB

Mateja Bizjak Petit, ki vodi umetniški center za ustvarjanje za otroke v Tinquexu in občasno režira v slovenskih gledališčih za otroke, je uprizoritev za najmlajše *Tok tok tok* (1,5+) istočasno pripravila v slovenski in francoski različici, v enaki idejni in likovni zasnovi, a z različnima izvajalskima zasedbama. Preplet kultur odzvanja v koprodukciji in francosko-slovenski ustvarjalni ekipi, v nekaj francoskih besedah izvajalke **Barbare Jamšek** in verjetno tudi v razumevanju in občutljivosti, s katerima ustvarjalka, ki že trideset let deluje v Franciji, pristopa do gledališkega ustvarjanja za otroke. Tako kot že njeni

uprizoritvi *Kuku* v LGL, prav tako za 1,5+, in *Oh la la* v Hiši otrok in umetnosti tudi *Tok tok tok* zaznamujeta vizualno izhodišče igrivega, neilustrativnega likovnega jezika in zvočnost poezije.

Tok tok tok s podnaslovom *Le naprej, poezija!* je triptih z zanimivo začetno ustvarjalno pozicijo; to so tri izbrane – neotroške – pesmi različnih francoskih avtorjev in na podlagi teh nastale tri likovne podobe oziroma predlogi, nadalje povezani in usklajeni v skupino s poetično nitjo, ki preči uprizoritev. Vendar ne poezija in ne likovnost nista zares v ospredju uprizoritve; ta preseneča z nehierarhičnostjo različnih elementov. Ob Barbari Jamšek in glasbeniku **Urbanu Kolariču**, ki z roba s plesnim podom začrtanega odra mestoma vstopi v središče in (več kot glasbeni) dialog z izvajalko ter dogajanjem, je pet votlih podolgovatih objektov, tristranih prizem, prisotnih v vseh delih triptiha. Ta scenski element nastopi kot enoten okvir uprizoritve ter hkrati razločevalen označevalec posameznih delov, saj s stranskimi ploskvami v treh barvah omogoča različne scenske podobe (modro, rumeno in rdečo). Likovne prvine posameznih delov so same po sebi dejansko minimalne in skromne, svojo polno vlogo dobijo v dopolnilu in interakciji z omenjenimi scenskimi objekti ter v uporabi izvajalke, v kateri lahko prepoznamo domišljijško bližino otroškemu svetu, domišljeno preprostost, ki prepušča dovolj prostora za radovednost, in preigravanje različnih principov.

Prva »odrska pesem« z majhnimi pregibnimi ploščatimi krogi z narisanimi geometričnimi vzorci (črtami in krogi) in lahnimi lesenimi obodi **Lucie Félix** na podlagi krožnih oblik ter točkovnih postavitvev okroglih objektov vzpostavlja razširjeni prostor igre, ki dopolnjuje pojmovno poetičnost pesmi. Ob onomatopejskih in drugih učinkih zvočne pokrajine (avtor glasbe **Damien Félix**) izvajalka lovi dežne kaplje, se prepušča objektom, da vodijo njen gib ali jo vzvratno presenetijo in gib informirajo (koreografija **Barbare Kanc**), jih vrtili ali uporabi kot polja ristanca ob besedah pesmi, ki dobi značaj izštevanke. Plesna igrivost Barbare Jamšek mestoma asociira na simbolno oziroma domišljijško igro, a se ne zasedra v fiksnih prepoznavah; je v stalnem toku igrivosti gibalnih, predmetnih in zvočnih impulzov ter budi številne drobne asociacije in možne predstave. Dejanja in gibanje niso v neposredni povezavi z besedami, pa vendar ne delujejo odtujeno. Tudi metaforična abstraktnost pesmi **Dorothee Volut**, ki izpeljuje začetni »v tvojih očeh vidim ...«, ni obremenjena z vsebinskim razumevanjem, temveč se nanaša na zven, porajanje občutkov, morda drobcev podob, subtilno pa je uporabljena tudi za vzpostavitev neposrednejšega stika s pogledom in nagovorom posameznim gledalcem. Ob vsem tem deluje prvi del triptiha najbolj kompleksen, poetično abstrakten in poln, nasičen z dogajanjem; a četudi v ubranosti elementov in principov oblikuje številne drobce in sledi, ki pomensko niso povezljivi mlajšim gledalcem, se zdi, da z njimi odtiskuje tudi impulze in učinke, ki jim ti zmorejo slediti in ki pritegujejo tudi pozornost najmlajših. Ne nazadnje je v njih dovolj igrivosti, zaznavnih presenečenj (še posebej z milnimi mehurčki ob zaključku prvega dela) in trenutkov, v katerih izvajalka – konkretno in metaforično – zgradi vez in bližino z gledalci (že omenjena pesem in pogled, pa risanje sledi z v vodo namočenim prstom po svoji koži, scenskih objektih in otroških rokah).

Drugi in tretji del triptiha z manj različnimi elementi in postavitvijo scenskih objektov v ospredje sta zasnovana kompaktnješe. Hiša in sonce sta osrednja pojma drugega, ki se najprej vzpostavi kot igra sestavljanja in iskanja različnih pozicij, ko izvajalka scenske objekte, tokrat z rumeno prednjo stranjo, postavlja na različne načine in v različna razmerja ter jih pospremi z različnimi označevalnimi pojmi, dokler se iz njih ne izvije prepoznavna podoba hiše – rumenih ploskev z belo narisanimi žarki **Raphaële Enjary** – v kateri se pesem **Pierra Solettija** *Sonce je potrkalo na moja vrata* o soncu, ki zjutraj vstopi v naš dom in nas prebudi, naseli kot povsem udomačena kratka zgodba, razumljiva, božajoča in poudarjajoča lepoto vsakdanje preprostosti.

Tako lahko ob koncu uprizoritev razumemo tudi skozi prizmo »sporočila« uvodnega in zaključnega pozdrava (ki odpeta prav tako delujeta kot pesmi) z besedami »hvala, da si tu« in »nekaj radostnih trenutkov sva si podelila« – torej kot skupen čas različnih trenutkov, občutkov, podob, spodbud in doživetij. In to je lepa popotnica prvim umetniškim izkustvom.

Prehod v tretji del z listi papirja kot žarki, ki plapolajo in šumijo v izvajalkinih dlaneh, vpelje v koreografsko-zvočni duet različna trkanja, ritmična udarjanja s prstmi in dlanmi po scenskem objektu in lastnem telesu. Zadnji del triptiha se nato odvije skozi pesem **Fabienne Swiatly** *Pesem ti raste pod kožo*, ki prek posnetka in zvočne obdelave **Maxima Lanca** zazveni kot zvočno veselje besed in njihovih odmevov, ter animacije dveh tekstilnih objektov **Myriam Colin**,

nenavadnih bitij – eno spominja na satje, drugo pa je iz dolgih belih trakov – ki nihata, plešeta in vibrirata med ležeče postavljenimi scenskimi objekti v rdeči barvi.

Po igri, plesu in pogledovanju v prvem delu, raziskovanju, sestavljanju in sidranju v s soncem obdanem domu v drugem tretji morda namiguje na potovanje, gibanje in nadaljnje odkrivanje sveta (subjektivne asociacije tu podpisane so priklicevale sprehajanje po ulicah med hišami). A pri uprizoritvi ne gre za prebiranje pomenov ali zgodbe in pri najmlajših, ki jim je ta namenjena, ob naravi njihovega dožemanja in pozornosti zaokroženost pripovedi ni bistvena. Gre za ritem, preplet ponavljanja elementov in drobcev presenečenj, mehko in igrivo uprizoritvenega dogajanja, za podobnosti in kontraste. Triptih te lastnosti odmerja tudi skozi raznolikost posameznih delov: modra – rumena – rdeča, pokončni scenski objekti – premikajoči objekti, ki se sestavijo v podobo – ležeči objekti, poetičnost in gib – konkretnost dejanja in zgodbe – zvočnost in animacija.

Uprizoritev tako preigrava različne oblike, kvalitete giba in dejanj, niha med plesom in animacijo, vključuje elemente, ki pritegnejo najmlajše ali nekoliko starejše gledalce. Čeprav se lahko pojavi pomislek, da se v teh tridesetih minutah zgodi kar veliko in da struktura uprizoritve ni dovolj jasna in preprosta, velja na drugi strani poudariti, da uprizoritev premišljeno organizira material, pri čemer tekoče usmerja ritem med abstraktnejšim in konkretnejšim ter diha med ustvarjalnim širjenjem pogleda in iskanjem bližine. Končni vtis se ne izogiba heterogenosti trodelne strukture in ničesar ne zaokrožuje na silo, pa vendar ustvari estetsko in izvajalsko ubrano celoto. Ta ne pušča enotnega, kompaktnega in zaokroženega odtisa, zagotovo pa pušča številne majhne in večje odtise, s katerimi potrka na otroško zaznavo in izkustvo. Tako lahko ob koncu uprizoritev razumemo tudi skozi prizmo »sporočila« uvodnega in zaključnega pozdrava (ki odpeta prav tako delujeta kot pesmi) z besedami »hvala, da si tu« in »nekaj radostnih trenutkov sva si podelila« – torej kot skupen čas različnih trenutkov, občutkov, podob, spodbud in doživetij. In to je lepa popotnica prvim umetniškim izkustvom.

Vir: <http://veza.sigledal.org/kritika/sirjenje-pogleda-in-iskanje-blizine-r>